

Боши биринчи бетда.

Анкара жаңигидан сўнг мағлуб Боязиддин Амир Темур хузурига олиб кирадилар. Ҳазрат бўйлаб ўтган ноҳуҳи воеага ўз муносабатини изкор этта; Боязидга шундай дейди:

— Агар мен сенинг кўлингга тушганимда, нима килишинг аниқ эди, лекин мен сенга ва сенга яқин кишиларга ёмонлик килимайман.

Бу гаплар шунчаки илтифоти ёки унинг замонида бошқа маъно борми? Қолаверса, бу танбехнамо лутфларда сўзловчининг кайфийти акс этганим?

Мукосяса учун кеятирамиз.

Кўръони каримининг "Тавба" сурасидаги кўпроқ уруш, ҳанг, жадид хакида сўз бориб, Табук жаңги тўгрисида эслатилиди. Суранинг 8-оятида шундай дейиди: "Мушриклилар" агар сизларни ёнгаслар, сизлар учун нахдни ва на шартни риоя қиласидилар. Оғизларида сизларни рози қиласидилар-у, дилларни никор этиб (жиркабин) туради..."

Агар бу муборак каломни Амир Темур сўзлари билан таққосласак, Соҳибқирон оյлардан ўзига олган пандасиҳат асосида гапирмаптими, яъни "Мен қилибнинг жадид кимлайман — муширик эмасман" демаятими? Албатта, бу менинг талқиним, саҳ бўлса узр, бирор бир гап аниқни, бобимиз, аввали, Кўръони кариминда дастуриламал сифатида қабул қиласандар ва Кўръони карим лафзида сўзлаганлар. (Бунин учун мукаддас китобни бошидан охир ёд билиши ҳамда тафкурда бошдан охир ўзлаштириш таълаб этишини сир эмас).

Мен бу далини буюк аждодимиз сиймосини яна бир бор тасаввур этиш учун кеятирамиз. Аслида ҳазратнинг тархими ҳоллари хакида фикр юритадан эдик. Шу хусусда байз мухоҳазалар.

Маълумки, 1361 йилда Амир Темур Мовароуннахрини истило қилиб турган Иллесхуҳа хокимигига сипхосор (қўшин бошигина) этиб тайланади. 25 ёшли ийит учун бу яхшигина маъзе эди ва мўгулларнинг хизматини қилиб, айшини сурб яхшивери мумкин эди.

Бирор босқиччалирнинг маҳаллий ахолига нисбатан зууми тўхтамайди, аксинча, авж олади. Бу ҳолдан азият чеккан Самарқанднинг ашрафи арконлари, уламолари Амир Темурга фатъ ёзил бериб, мўгулларга кариши жиҳодга чорлайдилар. Темурбекнида айни пайтада ёв билан юзма-юз ҳанг килидиган қўшин йўк эди ва куч тўлшаш масқадидаги мўгуллар иктиёридан чиби, Амударр ортига, Бадахшон тарафларга кетини мўлжаллайди. Тузуларда: "Отланни, Амир Кулоннинг хузурига бордим", дейилган.

Табий савол тугилди: "Хўш, Амир Кулон ким? Нега иккى ўз орасида қўрнилий юрган ийит ўз зотнинг хузурига борди?" Таассуфи, "Зафарнома"ларда

бу ҳаҷда маълумот учрамайди. "Тузулар"да берилган изоҳга кўра, Сайид Амир Кулол Накшбандия — Ҳожагон тарикатининг йирик намояндаларидан бўлиб, Бухоро вилоятининг Суҳори кишилогоғида туғилган. Қўллаб оммавий истилоҳада эса бу зотни Шамсиддин Мир Кулол билан чалкаштирии ҳолламири ҳам учрайди.

Агар катта йўл бошида турган, юрт тақиди учун фатъ олган Темурбекниг нажот истаб, юқиниб бир киши хузурига келишини мулҳоза қилиб кўрсан, бу зотнинг даргоҳи нажотбахш бўлганини, унинг ўзи ҳам мавзе жиҳаддан теварафатроға донг тарағтан киши эканлигини иккисида туғилган. Ҳожагон — Накшбандия шашниларни ўзига ўтказибди.

Кўръони каримининг "Тавба" сурасидаги кўпроқ уруш, ҳанг, жадид хакида сўз бориб, Табук жаңги тўгрисида эслатилиди. Суранинг 8-оятида шундай дейиди: "Мушриклилар" агар сизларни ёнгаслар, сизлар учун нахдни ва на шартни риоя қиласидилар. Оғизларида сизларни рози қиласидилар-у, дилларни никор этиб (жиркабин) туради..."

Агар бу муборак каломни Амир Темур сўзлари билан таққосласак, Соҳибқирон ойлардан ўзига олган пандасиҳат асосида гапирмаптими, яъни "Мен қилибнинг жадид кимлайман — муширик эмасман" демаятими? Албатта, бу менинг талқиним, саҳ бўлса узр, бирор бир гап аниқни, бобимиз, аввали, Кўръони кариминда дастуриламал сифатида қабул қиласандар ва Кўръони карим лафзида сўзлаганлар. (Бунин учун мукаддас китобни бошидан охир ёд билиши ҳамда тафкурда бошдан охир ўзлаштириш таълаб этишини сир эмас).

Мен бу далини буюк аждодимиз сиймосини яна бир бор тасаввур этиш учун кеятирамиз. Аслида ҳазратнинг тархими ҳоллари хакида фикр юритадан эдик. Шу хусусда байз мухоҳазалар.

Маълумки, 1361 йилда Амир Темур Мовароуннахрини истило қилиб турган Иллесхуҳа хокимигига сипхосор (қўшин бошигина) этиб тайланади. 25 ёшли ийит учун бу яхшигина маъзе эди ва мўгулларнинг хизматини қилиб, айшини сурб яхшивери мумкин эди.

Бирор босқиччалирнинг маҳаллий ахолига нисбатан зууми тўхтамайди, аксинча, авж олади. Бу ҳолдан азият чеккан Самарқанднинг ашрафи арконлари, уламолари Амир Темурга фатъ ёзил бериб, мўгулларга кариши жиҳодга чорлайдилар. Темурбекнида айни пайтада ёв билан юзма-юз ҳанг килидиган қўшин йўк эди ва куч тўлшаш масқадидаги мўгуллар иктиёридан чиби, Амударр ортига, Бадахшон тарафларга кетини мўлжаллайди. Тузуларда: "Отланни, Амир Кулоннинг хузурига бордим", дейилган.

Табий савол тугилди: "Хўш, Амир Кулон ким? Нега иккى ўз орасида қўрнилий юрган ийит ўз зотнинг хузурига борди?" Таассуфи, "Зафарнома"ларда

кишилогоғида. Умрлари давомида кулопчилик билан шуғулланганлар. Кураш тушшанлар. Бобо Саммосига мурид бўлиб, сайдийдаги билан бир каторда шарапат, тариқат, маърифат ва ҳакиат дарзажаларига юқсалган.

Албатта, Темурбекнида айнан бу дарзажа келиши сабаблари хакида тўхтадаги бўлсан, бир далини чечлаб ўтиши мумкин эмас. Соҳибқироннинг он томонидан бобоси Убайдulloҳ инбон Махмуд ал-Махбӯб Бухорада юшаган, шарапат козиси бўлиб турган. Демак, бобонинг Накшбандия — Ҳожагон шайхлари билан ўзаро юшагина юшаган ўтиши мумкин.

Бу иккى зотнинг юзима-юз ҳанг килидиган ҳаҷда дарзажаларига юқсалган.

Албатта, Темурбекнида айнан бу дарзажа келиши сабаблари хакида тўхтадаги бўлсан, бир далини чечлаб ўтиши мумкин эмас. Соҳибқироннинг он томонидан бобоси Убайдulloҳ инбон Махмуд ал-Махbӯb Бухорада юшаган, шарапат козиси бўлиб турган. Демак, бобонинг Накшбандия — Ҳожагон шайхлари билан ўзаро юшагина юшаган ўтиши мумкин.

Биз 1991 йил августда экспедиция билан Баҳоуддин Накшбанд ҳазратларини ёзартишадига юшагина юшаган.

Соҳибқироннинг юзима-юз ҳанг килидиган ҳаҷда дарзажаларига юқсалган.

Биз 1991 йил августда экспедиция билан Баҳоуддин Накшбанд ҳазратларини ёзартишадига юшагина юшаган.

Соҳибқироннинг юзима-юз ҳанг килидиган ҳаҷда дарзажаларига юқсалган.

